

Հաշվապահական հաշվառման միջազգային ստանդարտ 18

Հասույթ

Նպատակը

«Ֆինանսական հաշվետվությունների պատրաստման և ներկայացման հիմունքներում» «Եկամուտը» սահմանվում է որպես՝ «հաշվառման ժամանակաշրջանում տնտեսական օգուտների աճ՝ ակտիվների ներհոսքի կամ ավելացման, կամ պարտավորությունների նվազման տեսքով, որը հանգեցնում է սեփական կապիտալի աճի, բացառությամբ մասնակիցների կողմից սեփական կապիտալում կատարված ներդրումների հետևանքով սեփական կապիտալի աճի»: Եկամուտն իր մեջ ներառում է և հասույթը, և օգուտները: Հասույթը եկամուտ է, որն առաջանում է կազմակերպության սովորական գործունեության ընթացքում և կոչվում է տարբեր անվանումներով, այդ թվում՝ վաճառքներ, վճարներ, տոկոսներ, շահաբաժններ և ռոյալթներ: Սույն ստանդարտի նպատակն է ներկայացնել գործարքների և դեպքերի որոշակի տեսակներից առաջացող հասույթի հաշվապահական հաշվառման մոտեցումները:

Հասույթի հաշվառման ամենակարևոր հարցն է որոշել, թե երբ պետք է այն ձանաչվի: Հասույթը ձանաչվում է, երբ հավանական է, որ ապագա տնտեսական օգուտները կիուսեն դեպի կազմակերպություն, և այդ օգուտները կարելի է արժանահավատորեն չափել: Սույն ստանդարտը սահմանում է այն հանգամանքները, որոնց դեպքում վերը նշված չափանիշների պահանջները կրավարարվեն, և, հետևաբար, հասույթը կշանաչվի: Ստանդարտը ներկայացնում է նաև նշված չափանիշների գործնական կիրառման ուղեցույց:

Գործողության ոլորտը

1. Սույն ստանդարտը պետք է կիրառվի հետևյալ գործարքներից և դեպքերից առաջացող հասույթը հաշվառելին:
 - ա) ապրանքների վաճառք.
 - բ) ծառայությունների մատուցում.
 - գ) այլ անձանց կողմից կազմակերպության ակտիվների օգտագործում, որը բերում է տոկոսներ, ռոյալթներ և շահաբաժններ:
2. Սույն ստանդարտը փոխարինում է 1982 թվականին ընդունված ՀՀՍՍ 18 «Հասույթի ձևաչում» ստանդարտին:
3. Ապրանքներն ընդգրկում են կազմակերպության կողմից վաճառքի համար թողարկված արտադրանքը, ինչպես նաև վերավաճառքի նպատակով գնված ապրանքները, ինչպիսիք են վերավաճառողների կողմից գնված և վերավաճառքի համար պահպող արագ սպառվող ապրանքները, կամ հողամասը և այլ գույք:
4. Ծառայությունների մատուցումը սովորաբար ներառում է կազմակերպության կողմից հանաձայնեցված ժամանակաշրջանի ընթացքում պայմանագրով համաձայնեցված առաջարկանքի (աշխատանքների) կատարում: Ծառայությունները կարող են մատուցվել մեկ կամ ավելի ժամանակաշրջանների ընթացքում: Ծառայությունների մատուցման որոշ պայմանագրեր ուղղակիրեն կապված են կառուցման պայմանագրերի հետ, օրինակ՝ նախագծերի դեկավարների և ճարտարապետների կողմից ծառայությունների մատուցման պայմանագրերը: Այդպիսի պայմանագրերի արդյունքում ստացվող հասույթը չի դիտարկվում սույն ստանդարտում, այլ կարգավորվում է կառուցման պայմանագրերի պահանջներին համապատասխան՝ համաձայն ՀՀՍՍ 11 «Կառուցման պայմանագրեր» ստանդարտի:
5. Այլ անձանց կողմից կազմակերպության ակտիվների օգտագործումը բերում է հասույթ հետևյալ ձևերով:
 - ա) տոկոս. կազմակերպության դրամական միջոցների, դրանց համարժեքների կամ հասանելիք գումարների օգտագործման համար վճարներ.

- բ) ռոյալթիներ. կազմակերպության երկարաժամկետ ակտիվների, օրինակ՝ արտոնագրերի, ապրանքանիշների, հեղինակային իրավունքների և համակարգչային ծրագրերի օգտագործման դիմաց վճարներ.

գ) շահաբաժիններ. շահույթի բաշխում սեփական կապիտալում մասնակիցների միջև՝ կապիտալի տվյալ խմբում նրանց մասնակցությանը համաձասնորեն:

6. Սույն ստանդարտը չի անդրադարձում այն հասույթներին, որոնք առաջանում են՝

ա) Վարձակալության համաձայնագրերից (տես ՀՀՍՍ 17 «Վարձակալություն» ստանդարտը).

բ) շահաբաժիններից, որոնք առաջանում են բաժնեմասնակցության մեթոդով հաշվառվող ներդրումներից (տես ՀՀՍՍ 28 «Ներդրումներ ասոցիացված կազմակերպություններում» ստանդարտը).

գ) ապահովագրության պայմանագրերից, որոնք ֆՀՍՍ 4 «Ապահովագրության պայմանագրեր» ստանդարտի գործողության ոլորտում են.

դ) ֆինանսական ակտիվների և ֆինանսական պարտավորությունների իրական արժեքի փոփոխություններից կամ դրանց օտարումից (տես ՀՀՍՍ 39 «Ֆինանսական գործիքներ. ձանաչումը և չափումը» ստանդարտը).

ե) ընթացիկ այլ ակտիվների արժեքի փոփոխություններից.

զ) գյուղատնտեսական գործունեության հետ կապված կենսաբանական ակտիվների սկզբնապես ձանաչումից և իրական արժեքի փոփոխություններից՝ (տես ՀՀՍՍ 41 «Գյուղատնտեսություն» ստանդարտը).

է) գյուղատնտեսական արտադրանքի սկզբնապես ձանաչումից (տես ՀՀՍՍ 41-ը).

ը) հանքանյութերի արդյունահանումից:

Սահմանութեղի

7. Ստորև բերված տերմինները սույն ստանդարտում օգտագործվում են հետևյալ իմաստներով՝

Հասույթ. ժամանակաշրջանի ընթացքում կազմակերպության սովորական գործունեությունից առաջացող տնտեսական օգուտների համախառն ներհոսքն է, որը հանգեցնում է սեփական կապիտալի աճի, բացառությամբ սեփական կապիտալում մասնակիցների կողմից ներդրումների հետևանքով սեփական կապիտալի աճի:

Իրական արժեք. այն գումարն է, որով ակտիվը կարող է փոխանակվել կամ պարտավորությունը մարզել իրազեկ, պատրաստակամ կողմերի միջև՝ «անկախ կողմերի միջև գործարքում»:

8. Հասույթը ներառում է ստացված կամ ստացվելիք տնտեսական օգուտների միայն այն համախառն ներհոսքը, որը պատկանում է տվյալ կազմակերպությանը։ Երրորդ անձանց անունից հավաքագրված գումարները, օրինակ՝ վաճառքից հարկերը, ապրանքների և ծառայությունների շրջանառության հարկը և պելացված արժեքի հարկը, դեպի կազմակերպություն հոսող տնտեսական օգուտներ չեն և չեն հանգեցնում սեփական կապիտալի աճի։ Հետևաբար, դրանք չեն ներառվում հասույթներում։ Նմանապես, գործակալական հարաբերությունների դեպքում տնտեսական օգուտների համախառն ներհոսքը ներառում են պրինցիպալի անունից հավաքագրված գումարները, որոնք չեն հանգեցնում կազմակերպության սեփական կապիտալի աճի։ Պրինցիպալի անունից հավաքագրված գումարները հասույթ չեն։ Փոխարենը, հասույթ է կոմիսիոն վճարը։

Հասութի չափում

9. Հասույթը պետք է չափվի ստացված կամ ստացվելիք հատուցման իրական արժեքով¹:

10. Գործարքից առաջացող հասույթի գումարը սովորաբար որոշվում է կազմակերպության և ակտիվը գնողի կամ օգտագործողի միջև կնքված համաձայնագրով: Այն չափվում է ստացված կամ

* ðv̥ē Y³ ḱOI 31 §D³éāðUA. μ³ñi»ñ³UCY ·áñlI³ññUY», áñáYù Y»ñ³éāðU »Y áí³/¹UUCY I³é³UáðAUáðYY»ñ U»IY³μ³YáðAUáðYA:

ստացվելիք հասուցման իրական արժեքով՝ հաշվի առնելով կազմակերպության կողմից տրամադրվող ցանկացած առևտրական գեղերի և քանակային գիշումների գումարները:

11. Սովորաբար հասուցումն ունի դրամական միջոցների կամ դրամական միջոցների համարժեքի տեսք, իսկ հասույթը ստացված կամ ստացվելիք դրամական միջոցների կամ դրանց համարժեքների գումարն է: Այնուամենայնիվ, եթե դրամական միջոցների կամ դրանց համարժեքների ստացումը հետաձգվում է, հասուցման իրական արժեքը կարող է ստացված կամ ստացվելիք դրամական միջոցների անվանական արժեքից ցածր լինել: Օրինակ՝ կազմակերպությունը կարող է ապրանքների վաճառքից ստացվելիք գումարները՝ որպես անտոկոս վարկ, տրամադրել գնորդին կամ գնորդից որպես ապրանքների վաճառքի դիմաց հասուցում ընդունել մուրհակ, որն ունի շուկայականից ցածր տոկոսադրույթ: Եթե պայմանավորվածության արդյունքում գործարքը վերածվում է ֆինանսավորման գործարքի, հասուցման իրական արժեքը որոշվում է բոլոր ապագա վճարումների գեղշման հիման վրա՝ կիրառելով պայմանական տոկոսադրույթը: Պայմանական տոկոսադրույթն ավելի հստակ որոշվում է՝

ա) նման վարկումակություն ունեցող թողարկողի նմանատիպ ֆինանսական գործիքի համար գերակշռող տոկոսադրույթով, կամ

բ) տոկոսադրույթով, որը գեղչում է ֆինանսական գործիքի անվանական գումարը՝ այն հասցնելով ապրանքների կամ ծառայությունների ընթացիկ վաճառքի գնին:

Իրական արժեքի և հասուցման անվանական գումարի տարբերությունը ձանաչվում է որպես տոկոսային հասույթ՝ 29-րդ և 30-րդ պարագրաֆներին համապատասխան, ինչպես նաև ՀՀՍՍ 39-ի համաձայն:

12. Եթե ապրանքները կամ ծառայությունները փոխանակվում կամ սվոայի են ենթարկվում նույն բնույթի և արժեքի ապրանքներով ու ծառայություններով, այդպիսի փոխանակումը չի համարվում հասույթ առաջացնող գործարք: Հաճախ այդպես է լինում նավթի և կաթի պես ապրանքների դեպքում, եթե մատակարարները փոխանակում կամ սվոայի են ենթարկում տարբեր վայրերում գտնվող պաշարները՝ տվյալ վայրում առաջացած պահանջը ժամանակին բավարարելու նպատակով: Եթե պարանքները վաճառվում են կամ ծառայությունները մատուցվում են ոչ նմանատիպ ապրանքներով և ծառայություններով փոխանակելու միջոցով, փոխանակումը դիտվում է որպես հասույթ առաջացնող գործարք: Հասույթը չափվում է ստացված ապրանքների և ծառայությունների իրական արժեքով՝ ճշգրտված ցանկացած փոխանցված դրամական միջոցների և դրանց համարժեքների գումարով: Եթե ստացված ապրանքների և ծառայությունների իրական արժեքը հնարավոր չէ արժանահավատորեն չափել, հասույթը չափվում է տրված ապրանքների և ծառայությունների իրական արժեքով՝ ճշգրտված ցանկացած փոխանցված դրամական միջոցների և դրանց համարժեքների գումարով:

Գործարքի նույնականացում

13. Սույն ստանդարտի ձանաշման չափանիշները սովորաբար յուրաքանչյուր գործարքի համար կիրավում են առանձին: Այնուամենայնիվ, որոշ հանգամանքներում անհրաժեշտ է ձանաշման չափանիշները կիրառել գործարքի առանձին բաղկացուցիչների նկատմամբ՝ գործարքի էլույթունն արտացոլելու նպատակով: Օրինակ՝ եթե արտադրանքի վաճառքի գինն ընդգրկում է հետազա ծառայությունների որոշելի գումար, այդ գումարը հետաձգվում և ձանաշման է հասույթ այն ժամանակաշրջանում, եթե մատուցվում է ծառայությունը: Ի տարբերություն վերը նշվածի՝ ձանաշման չափանիշները կիրավում են երկու կամ ավելի գործարքների նկատմամբ միասին, եթե դրանք այնպես են փոխկապակցված, որ դրանց առևտրային արդյունքը չի կարող ընկալվել առանց մի շարք գործարքներ որպես մեկ ամբողջություն դիտարկելու: Օրինակ՝ կազմակերպությունը կարող է վաճառել ապրանքներ և, միևնույն ժամանակ, կնքել համաձայնագիր՝ ավելի ուշ գնելու այդ ապրանքներ՝ այդպիսով ժխտելով գործարքի ինքնուրույն արդյունքը: Այս դեպքում երկու գործարքները դիտարկվում են միասին:

Ապրանքների վաճառք

14. Ապրանքների վաճառքից ստացվող հասույթը պետք է ձանաշմի, եթե բավարարված են հետևյալ բոլոր պայմանները՝

ա) կազմակերպությունը գնորդին է փոխանցում ապրանքների սեփականության հետ կապված ռիսկերի և հասույցների նշանակալի մասը.

- բ) կազմակերպությունը չի պահպանում ո՞չ կառավարման շարունակական մասնակցություն, որը սովորաբար բխում է սեփականության իրավունքից, և ո՞չ էլ վաճառված ապրանքների նկատմամբ արդյունավետ վերահսկում.
- գ) հնարավոր է արժանահավատորեն չափել հասույթի գումարը.
- դ) հավանական է, որ գործարքի հետ կապված տնտեսական օգուտները կիոսեն կազմակերպություն.
- Ե) գործարքի հետ կապված կատարված կամ կատարվելիք ծախսումները հնարավոր է արժանահավատորեն չափել:
15. Որոշելու համար, թե երբ է կազմակերպությունը սեփականության հետ կապված նշանակալի ռիսկերը և հատուցները փոխանցում գնորդին, պահանջվում է գործարքի հանգամանքների ուսումնասիրում: Շատ դեպքերում, սեփականության հետ կապված ռիսկերի և հատուցների փոխանցումը գնորդին համընկնում է սեփականության իրավունքի կամ տիրապետման իրավունքի փոխանցման հետ: Դա տեղի է ունենում մանրածախ վաճառքների դեպքում: Այլ դեպքերում, սեփականության հետ կապված ռիսկերի և հատուցների փոխանցման պահը կարող է չհամընկնել սեփականության իրավունքի կամ տիրապետման իրավունքի փոխանցման պահի հետ:
16. Եթե կազմակերպությունը պահպանում է սեփականության հետ կապված նշանակալի ռիսկերը, ապա գործարքը վաճառք չի համարվում, և հասույթ չի ճանաչվում: Կազմակերպությունը կարող է պահպանել սեփականության հետ կապված նշանակալի ռիսկը տարբեր եղանակներով: Օրինակ՝ որոնց դեպքում կազմակերպությունը կարող է պահպանել սեփականության հետ կապված նշանակալի ռիսկերն ու հատուցները, հետևյալն են՝
- ա) Երբ կազմակերպությունը գործարքի պայմանների անբավարար կատարման հանդեպ պահպանում է պատասխանատվություն, որը ապահովված չէ սովորական երաշխիքային պայմաններով.
- բ) Երբ որոշակի վաճառքից հասույթի ստացումը պայմանավորված է գնորդի կողմից ապրանքի վաճառքից ստացվող հասույթով.
- գ) Երբ առաքված ապրանքները ենթակա են տեղակայման, իսկ տեղակայումը կազմում է պայմանագրի նշանակալի մասը, և այդ պայմանագրի դեռևս վերջնականորեն չի կատարվել կազմակերպության կողմից.
- դ) Երբ գնորդը իրավունք ունի չեղյալ համարելու գնումը՝ վաճառքի պայմանագրով նախատեսված պատճառով, և կազմակերպությունը համոզված չէ՝ գործարքը չեղյալ կիամարվի, թե ոչ:
17. Եթե կազմակերպությունը պահպանում է սեփականության հետ կապված ռիսկերի միայն ոչ նշանակալի մասը, ապա գործարքը համարվում է վաճառք, և հասույթը ճանաչվում է: Օրինակ՝ վաճառողը կարող է պահպանել ապրանքների նկատմամբ սեփականության իրավունքը՝ բացառապես ստացման ենթակա գումարի հավաքագրելիությունն ապահովելու նպատակով: Նման դեպքում, եթե կազմակերպությունը փոխանցել է սեփականության հետ կապված նշանակալի ռիսկերը և հատուցները, ապա գործարքը համարվում է վաճառք, և հասույթը ճանաչվում է: Կազմակերպության կողմից սեփականության հետ կապված ռիսկերի ոչ նշանակալի մասը պահպանելու մեկ այլ օրինակ կարող է լինել մանրածախ վաճառքը, երբ հաճախորդի բավարարված չլինելու դեպքում երաշխավորվում է վճարի վերադարձ: Այսպիսի դեպքերում հասույթը ճանաչվում է վաճառքի պահին՝ պայմանով, որ վաճառողն ի վիճակի է արժանահավատորեն գնահատել ապագա վերադարձումները, և նա ճանաչում է վերադարձումների նկատմամբ իր պարտավորությունը՝ հիմնվելով նախորդ փորձի և այլ համապատասխան գործուների վրա:
18. Հասույթը ճանաչվում է միայն այն դեպքում, երբ հավանական է, որ գործարքի հետ կապված տնտեսական օգուտները կիոսեն դեպի կազմակերպություն: Որոշ դեպքերում այն հնարավոր չէ որոշել, քանի դեռ հատուցումը չի ստացվել կամ անորոշությունները չեն վերացել: Օրինակ՝ կարող է առկա լինել օտարերկրյա կառավարման մարմնի կողմից իրենց երկրում վաճառքից ստացված հատուցումը տեղափոխելու թույլտվություն տալու հետ կապված անորոշություն: Երբ տրվում է այդպիսի թույլտվություն, անորոշությունը վերանում է, և հասույթը ճանաչվում է: Այնուամենայնիվ, երբ առաջանում է հասույթի մեջ արդեն ներառված գումարի հավաքագրելիության անորոշություն, չհավաքագրվող գումարը կամ այն գումարը, որի փոխհատուցումը այլև հավանական չէ, ճանաչվում է ծախս, այլ ոչ թե ի սկզբանե ճանաչված հասույթի գումարի ճշգրտում:

19. Նույն գործարքին կամ այլ դեպքի վերաբերող հասույցները և ծախսերը ձանաչվում են միաժամանակ: Այս գործընթացը սովորաբար դիտվում է որպես եկամուտների և ծախսերի համապատասխանեցում (հարաբերակցում): Ծախսերը, ներառյալ երաշչիքները և ապրանքները առաքելուց հետո կատարման ենթակա այլ ծախսումներ, սովորաբար կարող են արժանահավատորեն չափվել, երբ բավարարված են հասույցի ձանաչման այլ պայմաններ: Այնուամենայնիվ, հասույցը չի կարող ձանաչվել, երբ ծախսերը հնարավոր չեն արժանահավատորեն չափել: Նման հանգամանքներում ապրանքների վաճառքից արդեն ստացված հասուցումը ձանաչվում է որպես ապրանքամուրություն:

Ծառայությունների մատուցում

20. Երբ ծառայությունների մատուցման գործարքի արդյունքը հնարավոր է արժանահավատորեն զնահատել, գործարքից հասույթը պետք է ճանաչվի՝ հաշվետու ժամանակաշրջանի վերջի դրությամբ գործարքի ավարտվածության աստիճանի հիման վրա: Գործարքի արդյունքը կարելի է արժանահավատորեն զնահատել, եթե բավարարվեն հետևյալ բոլոր պայմանները՝

ա) հնարավոր է առժանահավատորեն չափել հասույթի գումարը.

բ) հավանական է, որ գործարքի հետ կապված տնտեսական օգուտները կիրակ դեպի կազմակերպություն.

զ) հնարավոր է արժանահավատորեն չափել հաշվետու ժամանակաշրջանի Վերջի դրությամբ գործարքի ավարտվածության աստիճանը.

դ) հմարավոր է արժանահավատորեն չափել գործարքի համար կատարված և գործարքն ավարտելու համար անհրաժեշտ ծախսումները²:

21. Հասույթի ճանաչումը, հաշվի առնելով գործարքի ավարտվածության աստիճանը, հաճախ կոչվում է ավարտվածության տոկոսի մերորդ: Այս մերորդի համաձայն՝ հասույթը ճանաչվում է այն հաշվառման ժամանակաշրջանում, երբ մատուցվում են ծառայությունները: Այս հիմունքով հասույթի ճանաչումը ապահովվում է օգտակար տեղեկատվություն ծառայությունների կատարման աստիճանի և հաշվետու ժամանակաշրջանում դրանց արդյունքների վերաբերյալ: <<ՀՍՍ 11-ը նույնպես պահանջում է այս հիմունքով հասույթի ճանաչում: Նշված ստանդարտի պահանջներն ընդհանուր առմանը կիրառելի են՝ ծառայությունների մատուցման գործարքներից հասույթը և դրա հետ կապված ժախսերը ճանաչելու համար:

22. Հասույթը ձանաչվում է միայն այն դեպքում, եթե հավանական է, որ գործարքի հետ կապված տնտեսական օգուտները կիութն դեպի կազմակերպություն: Այնուամենայնիվ, եթե առաջանում է հասույթի մեջ արդեն ներառված գումարի հավաքագրման անորոշություն, չհավաքագրված գումարը կամ այն գումարը, որի փոխհատուցումը այլևս հավանական չէ, ձանաչվում է ծախս, այլ ոչ թե ի սկզբանե ձանաչված հասույթի գումարի ճշգրտում:

23. Կազմակերպությունը սովորաբար կարող է կատարել արժանահավատ գնահատում այն բանից հետո, եթե նա գործարքի մյուս մասնակիցների հետ համաձայնության է եկել հետևյալի շուրջ՝

ա) ծառայությունների մատուցման և ստացման հետ կապված յուրաքանչյուր կողմի՝ անվերապահ կատարում ապահովող իրավունքները.

բ) վիդանական ենթակա հատուցումները.
գ) Աճարումների եռամակները և ապահովությունները:

բյուջետավորման և հաշվետվական արդյունավետ

թյունների մատուցմանը զուգընթաց վերանայում և, անհրաժեշտության դեպքում, ճշգրտում է հասույթների գնահատումները: Այսպիսի ճշգրտումների անհրաժեշտությունը չի նշանակում, որ գործարքի արդյունքները հնարավոր չեն արժանահավատողեն գնահատել:

* ñv̄ë Ÿ̄ȳ cØI 31 §D̄'eáðUÁ. μ̄ñiñ»ñ̄UÇY·áñlññùY»ñ, áñáYù Yù»ñ̄eáðU»Y·áí³/₂ñ̄UÇY P̄é'UáðAðUáðYY»ñ̄ U»ÍYμ̄YáðAðUáðYÁ:

24. Գործարքի ավարտվածության աստիճանը կարող է որոշվել տարբեր եղանակներով: Կազմակերպությունը կիրառում է այն մեթոդը, որով հնարավոր է արժանահավատորեն չափել մատուցված ծառայությունները: Գործարքի բնույթից կախված՝ այդ մեթոդները կարող են ներառել՝
- ա) կատարված աշխատանքների ուսումնասիրությունը.
 - բ) տվյալ ամսաթվի դրությամբ մատուցված ծառայությունների ծավալի և մատուցվելիք ծառայությունների ամբողջ ծավալի հարաբերակցությունը. կամ
 - գ) տվյալ ամսաթվի դրությամբ կատարված ծախսումների և գործարքի գնահատված ընդհանուր ծախսումների հարաբերակցությունը: Տվյալ ամսաթվի դրությամբ կատարված ծախսումներն ընդգրկում են միայն այն ծախսումները, որոնք վերաբերում են տվյալ ամսաթվի դրությամբ մատուցված ծառայություններին: Գործարքի գնահատված ընդհանուր ծախսումներն ընդգրկում են միայն այն ծախսումները, որոնք վերաբերում են մատուցված կամ մատուցվելիք ծառայություններին:

Հաճախորդներից ստացված ընթացիկ վճարումները և կանխավճարները հաճախ չեն արտացոլում մատուցված ծառայությունների ծավալը:

25. Գործնական նկատառումներից ելնելով, Երբ ծառայությունները տվյալ ժամանակաշրջանի ընթացքում մատուցվել են անորոշ քանակի գործողությունների տեսքով, հասույթները նշված ժամանակաշրջանի ընթացքում ձանաչվում են օճային մեթոդով, եթե չկա որևէ այլ մեթոդ, որով ավելի լավ է ներկայացվում ավարտվածության աստիճանը: Երբ որևէ յուրահատուկ գործողություն շատ ավելի կարևոր է, քան ցանկացած այլ գործողություն, հասույթի ձանաչումը հետաձգվում է մինչև այդպիսի կարևոր գործողության իրագործումը:
26. Երբ ծառայությունների մատուցման գործարքի արդյունքը հնարավոր չէ արժանահավատորեն գնահատել, հասույթը պետք է ձանաչվի միայն ձանաչված այն ծախսերի չափով, որոնք կիրակատուցվեն:
27. Գործարքի սկզբնական փուլերում գործարքի արդյունքը հաճախ հնարավոր չէ արժանահավատորեն գնահատել: Այնուամենայնիվ, կարող է հավանական լինել, որ կազմակերպությունը կիրակատուցի գործարքի գծով կրած ծախսումները: Հետևաբար, հասույթը ձանաչվում է միայն կրած ծախսումների չափով, որոնք ակնկալվում են, որ կիրակատուցվեն: Քանի որ գործարքի արդյունքը հնարավոր չէ արժանահավատորեն գնահատել, շահույթ չի ձանաչվում:
28. Երբ գործարքի արդյունքը հնարավոր չէ արժանահավատորեն գնահատել, և հավանական չէ, որ կրած ծախսումները կիրակատուցվեն, հասույթը չի ձանաչվում, իսկ կատարված ծախսումները ձանաչվում են որպես ծախս: Երբ անորոշությունները, որոնք խոչընդոտում էին գործարքի արդյունքների արժանահավատորեն գնահատմանը, այլևս գոյություն չունեն, հասույթը ձանաչվում է 20-րդ պարագորաֆի, այլ ոչ թե 26-րդ պարագորաֆի համաձայն:

Տոկոսներ, ռոյալթիներ և շահաբաժիններ

29. Այլ անձանց կողմից կազմակերպության ակտիվներն օգտագործելիս առաջացող հասույթները՝ տոկոսներ, ռոյալթիներ և շահաբաժիններ, պետք է ձանաչվեն 30-րդ պարագրաֆում սահմանված հիմունքով, երբ՝
- ա) հավանական է, որ գործարքի հետ կապված տնտեսական օգուտները կիսուն դեպի կազմակերպություն.
 - բ) հնարավոր է արժանահավատորեն չափել հասույթների գումարը:
30. Հասույթը պետք է ձանաչվի հետևյալ հիմունքներով՝
- ա) տոկոսը պետք է ձանաչվի՝ կիրառելով արդյունավետ տոկոսի մեթոդը, ինչպես ներկայացված է ՀՀՍՍ 39-ի 9-րդ և ԿՈՒ5-ԿՈՒ8 պարագրաֆներում.
 - բ) ռոյալթիները պետք է ձանաչվեն հաշվեգրման հիմունքով՝ համապատասխան համաձայնագրի բովանդակության համաձայն.
 - գ) շահաբաժինները պետք է ձանաչվեն, երբ սահմանված է վճարը ստանալու բաժնետերերի իրավունքը:

31. [Հանված է]
32. Երբ նախքան տոկոսաբեր ներդրման ձեռքբերումը կուտակվել են չվճարված տոկոսներ, ստացվելիք տոկոսները բաշխվում են ձեռքբերմանը նախորդող և հաջորդող ժամանակաշրջանների միջև, և հասույթ է ձանաչվում միայն այն մասը, որը վերաբերում է ձեռքբերմանը հաջորդող ժամանակաշրջանին:
33. Ոյութիները հաշվեգրվում են համապատասխան համաձայնագրի պայմանների համաձայն, և սովորաբար այդ հիմունքով էլ ձանաչվում են, եթե, նկատի ունենալով համաձայնագրի բովանդակությունը, ավելի նպատակահարմար չէ հասույթը ձանաչել որևէ մեկ այլ սիստեմատիկ և ռացիոնալ հիմունքով:
34. Հասույթը ձանաչվում է միայն այն դեպքում, եթե հավանական է, որ գործարքի հետ կապված տնտեսական օգուտները կհոսեն դեպի կազմակերպություն: Այնուամենայնիվ, եթե առաջանում է հասույթի մեջ արդեն ներառված գումարի հավաքագրելիության անորոշություն, չհավաքագրվող գումարը կամ այն գումարը, որի փոխհատուցումը այլևս հավանական չէ, ձանաչվում է ծախս, այլ ոչ թե ի սկզբանե ձանաչված հասույթի գումարի ճշգրտում:

Բացահայտում

35. Կազմակերպությունը պետք է բացահայտի՝
- ա) հասույթի ձանաչման համար ընդունված հաշվապահական հաշվառման քաղաքականությունը, ներառյալ ծառայությունների մատուցման գործարքների ավարտվածության աստիճանի որոշման համար ընդունված մեթոդները.
- բ) հաշվետու ժամանակաշրջանի ընթացքում ձանաչված հասույթների յուրաքանչյուր նշանակալի խմբի գումարը, ներառյալ հետևյալ աղբյուրներից հասույթները՝
- ապրանքների վաճառք.
 - ծառայությունների մատուցում.
 - տոկոսներ.
 - ռոյալթիներ.
 - շահաբաժիններ.
- գ) հասույթների յուրաքանչյուր նշանակալի խմբում ներառված գումարներ, որոնք առաջացել են ապրանքների և ծառայությունների փոխանակումից:
36. Կազմակերպությունը բացահայտում է պայմանական պարտավորությունները և պայմանական ակտիվները՝ համաձայն ՀՀՍՍ 37 «Պահուստներ, պայմանական պարտավորություններ և պայմանական ակտիվներ» ստանդարտի: Պայմանական պարտավորություններ և պայմանական ակտիվներ կարող են առաջանալ այնպիսի հոդվածներից, ինչպիսիք են երաշխիքային ծախսումները, պահանջները, տուգանքները կամ հնարավոր կորուստները:

Ուժի մեջ մտնելը

37. Սույն ստանդարտը գործողության մեջ է դրվում 1995 թվականի հունվարի 1-ից կամ դրանից հետո սկսվող ֆինանսական հաշվետվությունների նկատմամբ:
38. 2008 թվականի մայիսին իրապարակված «Դուստր կազմակերպություններում, համատեղ վերահսկվող կազմակերպություններում կամ ասոցիացված կազմակերպություններում ներդրումների ինքնարժեքը» (փոփոխություններ ֆՀՍՍ 1 «Ֆինանսական հաշվետվությունների միջազգային ստանդարտների առաջին անգամ որդեգրումը» և ՀՀՍՍ 27 «Համախմբված և առանձին ֆինանսական հաշվետվություններ» ստանդարտներում) փաստաթուղթը փոփոխել է 32-րդ պարագրաֆը: Կազմակերպությունը պետք է այդ փոփոխությունը կիրարի առաջընթաց՝ 2009 թվականի հունվարի 1-ից կամ դրանից հետո սկսվող տարեկան ժամանակաշրջանների նկատմամբ: Ավելի վաղ կիրառումը խրախուսվում է: Եթե կազմակերպությունը ՀՀՍՍ 27-ի 4-րդ և 38Ա պարագրաֆների համապատասխան փոփոխությունները կիրառում է ավելի վաղ

Ժամանակաշրջանների համար, այն պետք է միաժամանակ կիրառի 32-րդ պարագրաֆի փոփոխությունը: